

Πανελλήνιες Εξετάσεις Ημερήσιων Γενικών Λυκείων
Εξεταζόμενο Μάθημα: Αρχαία Ελληνικά
Ημερομηνία: 3 Ιουνίου 2026
Ενδεικτικές Απαντήσεις Θεμάτων

Διδαγμένο κείμενο

A1.

α.

1. Σωστό
2. Λάθος

β.

- i. Η αντωνυμία «αὐτοῖς» αναφέρεται στις φράσεις «τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας» και «τὰ περὶ τὰς ὀργάς» (νοηματικά και λόγω της αναλογίας μπορεί να αποδοθεί και στις φράσεις «τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι» και «τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς»)
- ii. Η αντωνυμία «τούτων» αναφέρεται στη λέξη «τὰς ἐνεργείας»

B1. Με τη φράση «ἐκ τῶν αὐτῶν και διὰ τῶν αὐτῶν και γίνεται πᾶσα ἀρετὴ και φθείρεται» γίνεται λόγος για την ποιότητα του εθισμού στις ηθικές αρετές. Οι έννοιες «γένεσις» , 'φθορά' αποτελούν θεμελιώδες αντιθετικό ζεύγος ήδη από τις απαρχές της φιλοσοφικής σκέψης (το ίδιο αναφέρει και στο ἔργο 'Περὶ γενέσεως και φθοράς'). Ο Αριστοτέλης ως εμπειρικός φιλόσοφος μεταφέρει αυτές τις δύο έννοιες από τη φύση στο χώρο της Ηθικής, θέλοντας να δείξει ότι η αρετή είναι προϊόν εθισμού και ότι η ποιότητά της εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που την προκαλεί. Η επανάληψη ομοίων πράξεων και μάλιστα ἔπειτα από συνειδητή επιλογή, είναι η αιτία και παράλληλα ο τρόπος γένεσης της αρετής. Γίνεται κάποιος ηθικά ενάρετος, μόνο εάν εξασκηθεί σε ενάρετες πράξεις.

Με αναλογικό συλλογισμό αναφέρεται στις τέχνες «Ομοίως δε και τέχνη» για να δείξει με περισσότερη σαφήνεια ότι η κατάκτηση της αρετής απαιτεί ποιότητα επαναλαμβανόμενων πράξεων. Τέχνη είναι το σύνολο γνώσεων και δεξιοτήτων που επιτρέπουν στον συγκεκριμένο κάτοχό τους να παράγει μορφές , τεχνικά δημιουργήματα. Υπό αυτή την έννοια, ο Αριστοτέλης δηλώνει ότι η τέχνη μιμείται τη φύση. Κοινός παράγοντας που τις συνδέει είναι η ύπαρξη κάποιας δημιουργικής λογικής. Έτσι, τεχνίτης δεν είναι μόνο ο καλλιτέχνης αλλά γενικότερα ο δημιουργός και προϊόντα της τέχνης δεν είναι μόνο τα καλλιτεχνικά ἔργα αλλά όλα τα δημιουργήματα του τεχνίτη.

Συγκεκριμένα, στο κείμενο ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί τα παραδείγματα του οικοδόμου και του κιθαριστή τονίζοντας τη σημασία της εξάσκησης και προσθέτοντας το νέο στοιχείο της καλής ή κακής με τα επιρρήματα «εὖ», «κακῶς». Για να γίνει κάποιος καλός οικοδόμος ή κιθαριστής πρέπει να εξασκηθεί με το καλό χτίσιμο σπιτιῶν ή το καλό παίξιμο κιθάρας αντίστοιχα. Έχοντας ο φιλόσοφος παρουσιάσει ως κοινό σημείο ανάμεσα στην απόκτηση των ηθικών αρετῶν και των τεχνῶν την εξάσκηση, διατυπώνει το συμπέρασμα ότι η διδασκαλία είναι αναγκαία καθώς δε θα χρειαζόταν ο δάσκαλος, αν ὅλοι ἦταν φύσει καλοὶ ή κακοὶ σε σπιδήποτε «Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο

ἀγαθοὶ ἢ κακοί.» Ο δάσκαλος διαμορφώνει το πλαίσιο του εθισμού σε κάθε τέχνη αλλά και στην ηθική. Δάσκαλος των πολιτῶν είναι ο νομοθέτης που θα τον εθίσει με τους νόμους στις πράξεις που θα τον καταστήσουν καλὸ πολίτη. Το κείμενο ἄλλωστε ξεκινάει με ἕνα εμπειρικό παράδειγμα παρμένο ἀπὸ τον χώρο της πόλης, το παράδειγμα των νομοθετῶν. «Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθεταὶ τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς». Κριτήριό αξιολόγησης του πολιτεύματος είναι ο βαθμὸς ἐπιτυχίας του νομοθέτη «ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν», ἀφοῦ ο νομοθέτης ἔχει πάντα ὡς στόχο τὴ διαμόρφωση καλῶν πολιτῶν καὶ γι' αὐτὸ δε διαχωρίζει τὰ πολιτεύματα σε καλὰ καὶ κακὰ ἀλλὰ σε καλὰ καὶ λιγότερο καλὰ «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης». Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ ἀνάμεσα τοὺς ἐγκείται στον βαθμὸ ἐπιτυχίας του νομοθέτη «ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν». Ἡ φράση «καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης» παρουσιάζει ἀνωμαλία διατύπωσης λόγω τῆς τοποθέτησης των ἐπιθετικῶν προσδιορισμῶν καὶ αὐτὸ οφείλεται στον προφορικό λόγο. Ὡστόσο, ἐκφράζει τὴ διάκριση των πολιτευμάτων σε ὀρθὰ καὶ φαῦλα καὶ ὑπονοεῖ ὅτι ο ἄνθρωπος περνάει ἀπὸ διάφορες βαθμίδες στην προσπάθειά του να κατακτήσει τὴν ἀρετή.

B2. Τόσο ο Μιχάλης Σταθόπουλος ὅσο καὶ ο Ἀριστοτέλης ἀναφέρονται στον τρόπο δράσης καὶ τις ἐπιλογές των ἀνθρώπων στο σύνολο των ἀνθρώπινων πράξεων.

Στο παράλληλο κείμενο γίνεται ἀναφορὰ στην ἔννοια τῆς δικαιοσύνης, ἡ ὁποία ἐμπεριέχει τον φιλόανθρωπο καὶ ἐκείνον που ἔχει κοινωνικὲς δεξιότητες («*Στὴ δικαιοσύνη... δίκαιο χώρο*»). Τονίζει ὅτι ἡ ἔννοια του δικαίου καὶ ἡ ἐπιείκεια θεωροῦνται ἀρετὲς που ἀπτονται των σχέσεων με τοὺς ἄλλους («*Ἡ δικαιοσύνη... ἕτερον*») με βασικὴ προϋπόθεση ἀπλῶς τὴν κατανόηση τῆς ἀποψῆς του ἄλλου καὶ ὄχι ἀπαραιτήτως τὴν ἀποδοχὴ τῆς («*Ἀπαιτεῖ... κατανόησόμε*»). Ἡ συγκεκριμένη ἀντιμετώπιση ἐπιτάσσει τὴ στήριξη του συνανθρώπου («*καὶ ἡ θεώρηση... του ἄλλου*») στο πλαίσιο του νομοθετικού συστήματος που ἐπιβάλλει τον ἀπὸ κοινὸν σεβασμὸ των μελῶν τῆς κοινωνίας («*ὅταν χρειάζεται... ἀλληλεγγύη*») μὴ συμπεριφορὰς δίκαιης που ἀφορὰ το σύνολο των πεδίων τῆς ἀνθρώπινης πράξης σε ἀτομικό καὶ συλλογικό ἐπίπεδο («*Ἡ δίκαιη... συλλογικὲς σχέσεις*»).

Ἀντίστοιχα, ο Ἀριστοτέλης τονίζει ὅτι ἡ διαμόρφωση τῆς ἠθικῆς ἐπέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπανάληψη των ἀντίστοιχων ἐνεργειῶν. Στο πλαίσιο των συναναστροφῶν μας με τοὺς συνανθρώπους μας γινόμαστε οἱ μὲν δίκαιοι, οἱ δὲ ἀδικοί, ἀρα ἡ ἀπόκτηση ἢ μὴ τῆς δικαιοσύνης διευρύνεται στο χώρο των κοινωνικῶν σχέσεων. Πιο συγκεκριμένα με τον ὄρο «*συναλλάγματα*» νοοῦνται ὅλων των μορφῶν οἱ συναλλαγές, συμβόλαια, συμφωνίες, πρωτίστως οἱ οικονομικὲς. Αὐτοῦ του εἴδους οἱ σχέσεις των συμπολιτῶν μεταξύ τους δὲν εἶναι γιὰ τον Σταγειρίτη ἕνα ἐπιμέρους ἢ περιορισμένης σημασίας ζήτημα μέσα στην κοινωνία. Εἶναι ἡ συγκεκριμένη νοιοποίηση τῆς ἀλλαγῆς, τῆς ἀνταλλακτικῆς σχέσης μεταξύ των συμπολιτῶν. Καὶ ἡ σχέση αὐτὴ εἶναι ἰδρυτικὴ καὶ συστατικὴ γιὰ τὴν κοινωνία. Ἐπιτυγχάνεται, κατεξοχὴν, με τον ἐξισωτικό γιὰ τὰ προϊόντα καὶ τὴς υπηρεσίες ρόλο του νομίσματος. Ὅπως τονίζει καὶ σε ἄλλο σημεῖο των *Ἠθικῶν* «γιατί ἀν δὲν υπῆρχε ἀνταλλαγή, δὲν θα υπῆρχαν σχέσεις μεταξύ των ἀνθρώπων· οὔτε ἀνταλλαγή θα υπῆρχε, ἀν δὲν υπῆρχε ἰσότητα· οὔτε ἰσότητα, ἀν ὅλα τὰ ἀγαθὰ δὲν μπορούσαν να μετρηθοῦν με ἕνα κοινὸ μέτρο». Κατὰ προέκταση, τὰ συναλλάγματα εἶναι ἕνα σημαντικό πεδίο ἀνάπτυξης καὶ ἐμφάνισης ἠθικῶν σχέσεων.

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

Επομένως, και οι δύο τονίζουν emphatically πως η ποιότητα των ενεργειών μας σε όλο το εύρος των κοινωνικών συναναστροφών διαμορφώνει τον χαρακτήρα και την ηθική μας στο πλαίσιο της πόλης - κράτους, σύμφωνα με τον Σταγειρίτη, σε διεθνές και διαπολιτισμικό επίπεδο, σύμφωνα με τον ακαδημαϊκό Μιχάλη Σταθόπουλο.

B3.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

B4.

ρυπογόνος → γινόμενον
ανάθεση → νομοθέται
ένδεια → Ἔδει
ξέφρενος → σώφρονες
διάστρεμμα → ἀναστρέφεται

Γ. Αδίδακτο κείμενο

Γ1. Επομένως, ποιος θα αποτολμούσε, ενώ αυτά έτσι έχουν, να προσπαθήσει τέτοιου είδους πράγμα; Μου φαίνεται, λοιπόν, πως είναι παράδοξο το ότι αφενός εσείς, στους οποίους έχει ανατεθεί από την πόλη σε όλον ανεξαιρέτως τον χρόνο να φροντίζετε τα ιερά ελαιόδεντρα, ούτε μου επιβάλατε ποτέ ως τώρα πρόστιμο, επειδή κατά τη γνώμη σας εργάστηκα παρόνομα, ούτε με παραπέμφατε σε δικαστικό αγώνα, επειδή τάχα απομάκρυνα (κάποια ιερά ελαιόδεντρα), το ότι αφετέρου αυτός, ο οποίος δεν τυχαίνει ούτε να καλλιεργεί γη εδώ κοντά ούτε να έχει οριστεί υπεύθυνος ούτε να έχει φτάσει σε ηλικία ώστε να γνωρίζει για τέτοιου είδους ζητήματα, με κατείγγειλε γραπτώς ότι απομακρύνω από τη γη ιερό ελαιόδεντρο.

Γ2. Ο ομιλητής - απολογούμενος υπερασπίζεται τον εαυτό του απέναντι στις εις βάρος του κατηγορίες ότι έκοψε ένα ιερό ελαιόδεντρο («μορία») από οριοθετημένο περίβολο («σηκός»). Καταρχάς, υποστηρίζει ότι, αν κάποιος θέλει να παρανομήσει («τῷ βουλομένῳ»), έχει τη δυνατότητα να το πραγματοποιήσει ευκολότερα («κρείττον ἦν») σε περίοδο τυραννίας («ἐπὶ τῶν τριάκοντα») παρά σε καιρό δημοκρατικού καθεστώτος («δημοκρατίας οὔσης»). Ο ίδιος τονίζει ότι ούτε στην περίοδο των τριάκοντα ούτε φυσικά στη συγκαιρινή του δημοκρατία έχει διαπράξει την εν λόγω παρανομία ούτε κανένα άλλο κακό («ἐγὼ τοίνυν...φανήσομαι»). Αναρωτιέται, επίσης, πώς θα μπορούσε να κόψει ιερό ελαιόδεντρο από χώρο στον οποίο δεν υπάρχει ούτε ένα δέντρο («δένδρον μὲν οὐδέ ἓν ἐστί») παρά μόνο ένας οριοθετημένος χώρος ελαιόδεντρου («μῆς δὲ ἐλάας σηκός»), σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του κατηγορούμενου («ὡς οὗτος φησὶν»). Ο χώρος μάλιστα αυτός έχει γύρω γύρω δρόμο, όπου κατοικούν άνθρωποι και από τις δύο πλευρές («ἀμφωτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσι»), ενώ δεν έχει περίφραξη («ἄερκτον») και ως εκ τούτου όλοι μπορούν να τον επιβλέπουν («πανταχόθεν κάτοπτον ἐστί»). Τέλος, του φαίνεται παράδοξο («Δεινόν») ότι δεν του έχει

ΜΕΘΟΔΙΚΟ

επιβληθεί ποτέ πρόστιμο («ζημιῶσαι») από τους βουλευτές που είναι στην ουσία επιφορτισμένοι με την φροντίδα των ιερών ελαιόδεντρων ούτε βέβαια ενεπλάκη σε δικαστική διαμάχη («εις κίνδυνον καταστήσαι»), αλλά κατηγορείται και καταγγέλλεται εγγράφως από άνθρωπο ο οποίος ούτε γεωργός εκεί κοντά είναι ούτε έχει οριστεί υπεύθυνος για τη φύλαξη του χώρου ούτε μπορεί να έχει γνώση τέτοιων ζητημάτων λόγω της νεαρής του ηλικίας.

Γ3.

α. Τούτους δ' οἱ οὔτε γεωργοῦντες ἐγγὺς τυγχάνουσι οὔτ' ἐπιμεληταὶ ἡρημένοι

β. Διαβλήθητι

ἀφανιεῖν

φαίη

περιώκουν

Γ4. α.οὔσης: επιρρηματική χρονική μετοχή με υποκείμενο «δημοκρατίας» (γενική απόλυτη μετοχή). Λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο «παρανομεῖν» και δηλώνει το σύγχρονο.

ἀδικεῖν: ἀναρθρο ονοματικό τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἐξῆν». Υποκείμενο απαρεμφάτου «τὸν βουλόμενον», σχέση ετεροπροσωπίας (αναγκαστικής λόγω της απρόσωπης σύνταξης)

ἐμαυτῷ: δοτική αντικειμενική, ονοματικός ετερόπλωτος προσδιορισμός στο «κακονούστατος»

ἐλαῶν: αντικείμενο στο «ἐπιμελεῖσθαι»

ὡς ἀφανίσαντα: επιρρηματική αιτιολογική μετοχή (υποκειμενικής αιτιολογίας), συνημμένα στο αντικείμενο «με» του απαρεμφάτου «ζημιῶσαι». Λειτουργεί συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο «ζημιῶσαι».

ἐπιμελητής: απλό κατηγορούμενο που αναφέρεται στο υποκείμενο «ὅς» μέσω του συνδετικού ρηματικού τύπου «ἡρημένος»

β. Αναγνώριση υποθετικού λόγου

Υπόθεση: εἰ μὴ ἦν (εἰ + Οριστική Ιστορικού χρόνου)

Απόδοση: ἄν ἐπεχείρησα (Δυνητική Οριστική)

Εἶδος: **Μη πραγματικό**

(Μορφή: Απλός - Ανεξάρτητος - Ευθύς)

Μετατροπή σε Προσδοκώμενο

Υπόθεση: ἄν μὴ ᾧ (ἄν + Υποτακτική)

Απόδοση: ἐπιχειρήσω (Οριστική Μέλλοντα)

Επιμέλεια:

Λώλης Λευτέρης, Αναστασάκη Γεωργία, Καλαντίδου Ερασμία, Λεβέντη Κύνθια

Υπολογισμός Μορίων Πανελλαδικών 2026

Χρησιμοποιήστε την Εφαρμογή για να **υπολογίσετε Μόρια**
για κάθε Πανεπιστημιακό Τμήμα / Σχολή!

Υπολογίστε Μόρια, δείτε τα **Τμήματα Επιτυχίας** (με τις περσινές βάσεις), τις **Ελάχιστες Βάσεις Εισαγωγής** για κάθε Ειδικό Μάθημα και για κάθε Πανεπιστημιακό Τμήμα μέσα από την [ιστοσελίδα](#) του ΜΕΘΟΔΙΚΟΥ ή την Android Εφαρμογή: [mobile app](#)

